

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»
НАУКОВО-ТЕХНІЧНА БІБЛІОТЕКА НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ «ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ОСТРОГРАДСЬКОГО
ДЕРЖАВНИЙ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ ЗАПОВІДНИК
«ПОЛЕ ПОЛТАВСЬКОЇ БИТВИ»
ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ІМЕНІ І.П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО

Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи,

**МАТЕРІАЛИ
У ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,**

**присвяченої
90-річчю Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
та
30-річчю створення кафедри українознавства, культури та
документознавства**

25 листопада 2020 року

м. Полтава

Ірина Передерій
Любов Стороженко
м. Полтава

ІННОВАЦІЙНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ІНТЕРАКТИВНІСТЬ У ПРАКТИЦІ МУЗЕЙНОЇ ГАЛУЗІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Сучасна людина багато подорожує світом і бачить модерні наративні музеї, які буквально «нафаршировані» різноманітними експозиційними інноваційними елементами, які базуються на застосуванні новітніх технологій. У багатьох таких музеях немає експонатів у традиційному розумінні, натомість є інтерактив, який, власне, і є інновацією.

Вітчизняні музеї, наразі значно консервативніші. Музейні реформи й модернізація не настільки швидко проникають у їхнє життя. Причин такого становища кілька. Йдеться і про фінансове забезпечення діяльності цих установ, і про кадри, адже вітчизняну музейну галузь можна умовно назвати такою, що «старіє», бо, на жаль, наразі вона залишається малопривабливою для професійної реалізації молоді. Однак не можна закривати очі на те, що традиційні музеї, експозиції в яких створюються за тематично-жанровим принципом, уже не здатні виконувати головного завдання: дивувати, розвивати допитливість і креативність відвідувачів. Тому на зміну таким музеям мають прийти нові форми інноваційних музеїв, наприклад, віртуальні, еко-, музеї транснаціональних культур тощо.

Отже, для того, щоб музей залишався сучасним, йому необхідно запроваджувати інноваційні форми діяльності. Тому вивчення зарубіжного досвіду щодо впровадження інноваційних комунікацій та інтерактивності у практику музейництва є досить актуальним, зокрема, для використання цього досвіду українських закладів.

Питання інновацій у музеях багатозначне й неоднозначне. Загалом, слід запитати себе: що таке інновація XXI століття? Це ж не лише мобільні додатки, а ще й інновації, які сприяють підвищенню якості обслуговування відвідувачів та подання інформації в експозиції.

Оскільки передові музеї світу та культурні осередки з визначними пам'ятками дедалі частіше «рухаються», використовуючи новітні технологічні інструменти для покращення сприйняття та реалізованого через нього практичного досвіду споживачів музейних послуг, орієнтація та запозичення закордонного досвіду, може мати величезний потенціал для створення нової цінності в культурному секторі. І у 2020 році є безліч прикладів технологій, що служать для збагачення музейного досвіду, а тому не варто ігнорувати його потенціал.

Коли ми говоримо про та інновації в музеях та інших сферах спадщини, ми маємо на увазі всі відповідні технологічні новинки. Зокрема, це використання імерсійних технологій (технології повного або часткового занурення у віртуальний світ або різні види поєднання реальної і віртуальної реальності), які дозволяють аудиторії взаємодіяти із експонатами на виставках, або використання даних аудиторії для більш ефективного прийняття управлінських рішень. Тобто організації повинні вирішити, як інтегрувати новітні технології у свої заклади відповідно до їхньої специфіки [1].

У ході аналізу інноваційних музейних технологій на досвіді закордонних держав, було обрано 3 актуальні упровадження, які мали найбільший успіх серед відвідувачів:

1. Штучний інтелект (далі ШІ) та програми, які створені на основі ШІ. Вони є досить ефективними та можуть заощадити музеям як час, так і гроші.

Нині в закордонних музейних установах активно використовуються чат-боти, також відомі як бот-боти або боти. Роль такої програми зростає у геометричній прогресії, адже її застосовують для покращення взаємодії з

клієнтами, часто як програми обміну повідомленнями, які можуть персоналізувати взаємодію споживачів музейних послуг та працівників музею. Простіше кажучи, «чат-бот» – це програмне забезпечення, яке веде діалог з людиною, використовуючи природну мову.

Як приклад можна навести перелік музеїв, що використовують програми Chatbot з метою залучення аудиторії:

1) музей Хайнца Ніксдорфа (MAX – це розмовний агент, який безпосередньо взаємодіє з відвідувачами через екран як віртуальний музейний путівник) [2];

2) музей дизайну Купера-Хьюїта Смітсона (Object Phone – сервіс, що працює на чат-боті Twillio; відвідувач може йому надсилати текстові повідомлення або телефонувати, щоб отримати більше інформації про музейний предмет із їхньої колекції) [3];

3) музей сучасного мистецтва Сан-Франциско (Send Me SFMOMA – це послуга SMS, яка забезпечує доступний особистий та креативний метод ділитися колекцією SFMOMA з громадськістю, для чого потрібно надіслати текстове повідомлення на певний номер зі словами «надішліть мені», після чого вказати ключове слово, колір або смайлик, і відвідувач отримає відповідне зображення та підпис у текстовому повідомленні) [4];

4) Національний художній музей Республіки Білорусь (Національний художній музей у Білорусі також скористався функцією чату Facebook Messenger для створення розмовного цифрового путівника, випущеного в травні 2017 року) [5];

5) музей мистецтв Метрополітен (Museumbot – програма, яка витягує зображення з відкритого доступу низки архівів) [6] та багато інших.

Друга, не менш важлива інновація, – це музейні роботи. Один із прикладів з'явився у 2018 році, коли світові був представлений Perpeg (гуманоїдний робот), розроблений американським дослідницьким інститутом Смітсона

(Smithsonian Institution). Останній функціонує, як комплекс культурно-освітніх і наукових установ США. Шість таких роботів використовують три музеї в структурі Інституту Смітсона, які базуються у Вашингтоні (Національний музей африканського мистецтва, Національний музей історії та культури афроамериканців, Музей і сад скульптур Гіршхорна та Смітсонівський замок) з метою відповідати на запитання відвідувачів та розповідати історії за допомогою голосу, жестів та інтерактивного сенсорного екрана. Відвідувачі люблять спілкуватися з Pepper, і, за даними New York Times, роботи навіть позуватимуть для селфі [7].

Отже, використання роботів-екскурсоводів, роботів-учених, роботів-художників (використовуються «версії» відомих митців), чат-ботів є гарним інструментом для залучення нових відвідувачів, насамперед, молоді.

2. Мультидосвід: віртуальна реальність (VR), доповнена реальність (AR) та змішана реальність (MR). Дані технології змінюють спосіб сприйняття людьми цифрового світу. Цей технологічний «зсув», як у сприйнятті, так і в моделях взаємодії, веде до майбутнього мультисенсорного та мультимодального досвіду. Ці технології мають ще не до кінця використаний потенціал у музеях та центрах культурних пам'яток, оскільки «апетит» громадськості до мультисенсорного досвіду продовжує зростати.

Використання у діяльності музею даної технології являє собою вдалий приклад застосування інтернет-технологій для розв'язання проблем зберігання, безпеки та широкого, швидкого й легкого доступу до експонатів. Головними особливостями даного нововведення є, те, що людина без великих затрат та долань значних відстаней може «відвідати» музей, навіть побувати на його віртуальній екскурсії; представити відвідувачам експонати, які не можуть бути показані наочно, оскільки були втрачені або стосуються історії не однієї країни; показати певний відрізок часу минулої події, яку неможливо унаочнити за допомогою експонатів та інше.

Приклад застосування цієї інновації можна побачити у таких провідних закордонних музейних установах:

1) музей Прадо в Мадриді (2019 року представив свій перший інноваційний винятковий «Досвід на 360 градусів» – проєкт, який дозволив користувачам наблизитись, як ніколи раніше, до творів мистецтва та артефактів, що зберігаються у закладі) [8];

2) Луврський музей у Парижі (експонат «Мона Ліза: «За склом» дозволив відвідувачам побачити найвідомішу картину у світі в новому ракурсі) [9];

3) Національний природознавчий музей в Парижі (VR дозволяє відвідувачам досліджувати зв'язки між різними біологічними видами. Експозиція імітує реальний досвід перебування поруч із тваринами, а музей має простір із п'ятьма постійними пристроями віртуальної реальності) [10];

4) Більбао, музей сучасного та сучасного мистецтва Гуггенхайма за проєктом канадсько-американського архітектора Френка Гері (технологія перегляду від Google дозволяє відвідувачам пройти знаменитими гвинтовими сходами музею Гуггенхайма, не виходячи з дому; також за допомогою доповненої реальності можна побачити експонати з постійної колекції музеїв Гуггенхайма в інших країнах) [11];

5) музеї Ватикану (не виходячи з дому, можна стати учасником семи віртуальних екскурсій по музеям Ватикану) та багато інших [12].

Отже, MR, VR та AR сприяють зростанню інтересу людей до історичних, культурних та інших духовних цінностей музею, «ожививши» ці активи.

3. Соціальні медіа. Одним з найбільших технологічних зривів за останнє десятиліття стало зростання впливу на людей і суспільство соціальних мереж. Зокрема, у 2019 році 3,2 мільярди людей щодня використовували такі платформи, як Facebook, Twitter, Instagram, Pinterest та Snapchat. Це приблизно 42% світового населення. І, з кожним роком ця цифра лише зростає.

Так, Галерея Тейт – художній музей у Лондоні, найбільше у світі зібрання британського мистецтва з 1500 року до наших днів – використовує соціальні медіа для того, щоб сприяти розумінню громадськістю британського минулого та сучасного мистецтва, а також дарувати естетичну насолоду поціновувачам мистецтва, навіть, дистанційно [13].

Американський музей природознавства (American Museum of Natural History) має на меті виявляти, інтерпретувати та поширювати знання про людські культури, природний світ та Всесвіт [14].

Музей розміщує на соціальних сторінках пізнавальний та розважальний контент таким чином, щоб як найкраще досягати реалізації своєї місії – зробити свої фонди актуальними й цікавими для широкої аудиторії.

Музей мистецтв Філбрука в Талсі (Philbrook Museum of Art) – ще один заклад, який освоїв досвід презентації своєї колекції через канали соціальних мереж способом, який привертає до себе увагу більшості. Вони використовують гумор з метою гуманізації спілкування зі своєю цільовою аудиторією, перш ніж передавати інформацію про твори мистецтва, про виставки, на яких їх можна побачити [15].

Деякі платформи, такі як Facebook, Instagram та YouTube, створюють можливість для забезпечення зворотнього зв'язку через коментарі, показуючи їх більшій кількості людей. Тож варто ставити запитання у своїх публікаціях, для того щоб заохотити своїх читачів залишати коментарі та взаємодіяти з вашою сторінкою. При цьому слід пам'ятати, що соціальні медіа не є швидким інструментом впливу, тому що для створення сталої аудиторії на цьому майданчику музею може знадобитися час.

Отже, якщо культурний заклад не може взаємодіяти із сучасною аудиторією на рівні затребуваних нею способів і засобів, то він фактично залишається не залученим до сучасної розмови з цією аудиторією.

А цінний досвід провідних закордонних музейних закладів доводить, що більшість інновацій, які були впроваджені у їхню діяльність, спрямовані на організацію нових форм взаємодії з відвідувачами. Адже саме такий напрям діяльності майже на 100 % забезпечує успіх будь-якої діяльності, про що дуже влучно сказав засновник Amazon Джефф Безос: «Якщо ваші клієнти старіють разом з вами, то врешті-решт вас можна буде здавати в утиль. Потрібно намагатися зрозуміти нових клієнтів і залишатися вічно молодими» [16].

Джерела та література

1. *Charr M.* How technology is bringing museums back to life. URL: <https://www.museumnext.com/article/how-technology-is-bringing-museums-back-to-life/>
2. Экскурсия в Heinz Nixdorf Museums Forum – самый крупный компьютерный музей в мире. URL: <https://www.hardwareluxx.ru/index.php/artikel/sonstiges/messen/47745-ekskursiya-v-heinz-nixdorf-museumsforum-samyj-krupnyj-kompyuternyj-muzej-v-mire.html>
3. Cooper Hewitt Museum. URL: <https://www.cooperhewitt.org/>
4. San Francisco Museum of Modern Art. URL: <https://www.sfmoma.org/>
5. Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь. URL: <https://www.artmuseum.by>
6. The Metropolitan Museum of Art's. URL: <https://www.metmuseum.org>
7. *Styx Lauren.* How are museums using artificial intelligence, and is AI the future of museums? URL: <https://www.museumnext.com/article/artificial-intelligence-and-the-future-of-museums/>
8. Museo del Prado. URL: <https://www.museodelprado.es/>
9. Musee du Louvre. URL: <http://www.louvre.fr/>
10. Museum national d'histoire naturelle. URL: <http://www.mnhn.fr/>
11. Museo Guggenheim Bilbao. URL: <https://www.guggenheim-bilbao.eus/>

12. Musei Vaticani. URL: <http://www.museivaticani.va/>
13. Tate Britain. URL: <http://www.tate.org.uk/britain/>
14. American Museum of Natural History. URL: <https://www.amnh.org/>
15. Philbrook Museum of Art. URL: <http://www.philbrook.emuseum.com/>
16. Про клиентов цитаты – Насколько вы заботитесь о своих клиентах? 9 цитат от самых известных директоров в мире. URL: <https://moskvabarter.ru/raznoe/pro-klientov-citaty-naskolko-vy-zabotites-o-svoix-klientax-9-citat-ot-samyx-izvestnyx-direktorov-v-mire.html>

Катерина Тимофеева

Наук. керівник – д. філол. н., проф. Гарачковська О. О.

м. Київ

ЕПІСТОЛЯРІЙ П. КУЛІША ЯК НЕВІД'ЄМНЕ ДЖЕРЕЛО НАЦІОНАЛЬНОГО АРХІВНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

Неможливо вивчати українське культурне та суспільно-політичне життя ХІХ– початку ХХ ст. без використання листів найвизначніших діячів України цієї доби, і в цьому контексті епістолярна спадщина П. Куліша посідає провідне місце. Про архівні багатства можна розповідати багато і з великим захопленням, адже це подих того величного, що зветься історією. Історія архіву почалася давно, але не зупинилася на місці, приходять і відходять люди, а архів залишається. Мовчать старі папери, поки не торкнеться їх дбайлива рука дослідника, який володіє таємницею старої мови, змусить документ заговорити про гірке й прекрасне, сумне й могутнє, про нашу минувшину, яка повинна закарбуватися у пам'яті нащадків навіки.

І тепер перед нами у загальному користуванні та відкритому доступі постають величезні архівні зібрання, серед яких чимало збереглося